

ÖZEL EĞİTİMDE TÜRK İŞARET DİLİNİN ÖNEMİ

BATMAN REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ

FATİH KESLER
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

TÜRK İŞARET DİLİ NEDİR?

İşaret dili, işitme engellilerin kendi aralarında iletişim kurarken, el hareketlerini ve yüz mimiklerini kullanarak oluşturdukları görsel bir dildir. Bu dilde sesler duyulmaz görülür. İşaret dili işitme engellilerin benim diye sahiplenecekleri tek varlıklarıdır. İletişimde zengin bir kelime hazinesine sahiptir.

- İşaret dili;
- Derneklerde öğrenilen işaret dili
- Evde kullanılan işaret dili
- Tercümanların kullandığı işaret dili

İşaret dilin yazılı bir kaynağı oluşturulamadığından bölgelere göre farklı işaretler kullanılmaktadır. Bu dilin öğreticisi yoktur. Alanda çalışacak öğretmenler işaret dili bilmemektedir. Üniversitelerde bu alanla ilgili yeterli çalışma yapılmamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Dil Kurumu ortaklaşa son dönemde çalışmalarını hızlandırmışlardır. Halen çalışmalar devam etmektedir.

TÜRK İŞARET DİLİNİN ÖZELLİKLERİ

İşaret dilleri de sözlü diller gibi gramer yapısına sahiptir. Her kavram için kullanılan işaretler kullanıcılar arasında farklılıklar olabiliyor. İşaretlerde çoğunlukla ek kullanılmıyor. Her ülkenin kendi işaret dili vardır. Diğer dillerde olduğu gibi işaret dilinin de kullanımının erken yaşta öğrenilmesi gerekmektedir.

TÜRK İŞARET DİLİNİN TARİHÇESİ

Osmanlı'larda ilk işitme engelliler okulu Osmanlı döneminde II. Abdülhamit tarafından kurulan (1902) Yıldız Sağırlar Okuludur. Bu okulda, günümüz Türk İşaret Dili'nin muhtemel alt yapısını oluşturan Osmanlı İşaret Dili, öğretmenler tarafından okullarda sözel dille beraber kullanılıyordu. Ancak bu okulda 1953'te çıkarılan bir Milli Eğitim Bakanlığı kanunuyla işaret dili kullanılması yasaklanmıştır. Bunun nedeni işitme engellilerin eğitiminde sözel eğitimin gerekli olduğuna inanılması ve işaret dilinin çocukların konuşmasını engelleyeceği düşüncesidir. Yıldız'da bulunan okul Fatih'e taşındı ve şimdi Yıldız okulundaki arşivler Fatih İşitme Engelliler okulunda bulunmaktadır. 1953'ten bu yana okullarda TİD kullanılmamaktadır.

TÜRK İŞARET DİLİNİN ÖNEMİ

İşaret dili, işitme veya konuşma engelli kişilerin, jest ve mimikleri dâhilinde tüm vücut dillerini kullanarak kendi aralarında iletişim kurmalarını sağlayan dildir. Sadece görselliğe dayalı olan bu sessiz dil, tüm dünyada üzerinde durulması gereken önemli konulardan biridir. Öyle ki, hiçbir engeli olmayan vatandaşların bile işaret dilini öğrenmeleri hem engelli vatandaşlar ile iletişim kurmaları, hem de kendi bilgi birikimlerini arttırmaları bakımından son derece olumludur. Bunun yanı sıra, toplumda işaret dili bilen engelsiz vatandaşların sayısı arttıkça, engelli kişilerin yaşadıkları zorlukların seviyesi de bir o kadar azalacaktır. En başta ülke genelinde hiç azımsanamayacak oranda işitme engelli bireylerimizin olması, işaret dili eğitimi gerekliliğinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Engelli bireylerin de iletişim kurma iş ve özel yaşamda sosyalleşme haklarının olduğu unutulmamalı. Yani sorunun temelinde işitme engelli bireyler ile engelsiz bireylerin iletişim kuramaması yatıyor. İşitme engelli kişiler engelsiz kişiler ile iletişim kurmak için her türlü çabayı gösterirken, bizlere düşen empati yaparak hayatı yeterince zor olan bu bireylere destek olmaktır.

İŞARET DİLİ NE DEĞİLDİR?

İşaret Dili sözcük, deyim ve düşüncelerin el, yüz ve beden hareketleriyle karşılığının ifade edildiği bir iletişim yöntemidir. İşaret dili yazılı olarak kullandığımız sembollerin, yani harf şekillerinin parmaklar aracılığıyla gösterilmesi ve bunu peş peşe yaparak bir sözcük ifade etmek değildir. Bu yöntem parmakla heceleme denir ve işaret dilinin sadece bir bölümünü oluşturur. İşaret Dili parmak hecelemesinden ibaret değildir. İşaret Dili pandomim gibi bir sözsüz tiyatro değildir. İşaret Dili sadece el ve kol hareketlerinden oluşmaz. Mimik, yani yüz ifadesi, ve beden hareketleri de bu dilin bir parçası.

EMPATİ KURMAK: İŞARET DİLİ VE İNSAN HAKLARI

İşitme engelli birçok kişi insanlarla iletişim kurabilmek için oldukça fazla efor sarfediyorlar. Tedaviler, terapiler, tıbbın imkanları haricinde de verilen bir çaba söz konusu. En basiti, dudak okuyorlar. Dudak okumak için dikkat kesilip ve bir diyalogun başlayabilmesinin ilk adımını, yani anlatılanı anlamak için harcanan çabadan söz ediyoruz. Halbuki herhangi bir engeli olmayanlar sadece duyuyorlar.

Bunun için çoğu zaman ayrıca bir çaba sarfetmeye gerek kalmıyor. Engelliler engelsizler ile iletişim kurmak için uğraşırken, engelsizler ne yapıyor? Örneğin, bir engellinin aklına gelmez mi hiç neden engelsizlerin işaret dili öğrenmeyip, engellilerin onları anlayabileceği bir şekilde iletişim kurmadığı? Neden bu çaba tek taraflı kalıyor? İşaret Dili bu kadar önemli gerçekten. İşitme engellilerin karşılaştığı birçok sorunun temelinde engelsiz insanların onlarla iletişim kuramaması yatıyor. Çünkü aslında onlar engellerini aşabiliyorlar İşaret Dilinde konuşarak. Sadece engelsiz insanlar bu dili bilmediği için karşılıklı iletişim kurulamıyor. Bu durum işitme engellilerin istihdam, eğitim, sağlık, sosyalleşme, ifade ve düşünce özgürlüğü gibi en temel insan haklarına erişimini engelliyor. İşitme engellilerin hayatındaki asıl engel, engelsizlerin İşaret Dilini kullanamıyor oluşu olabilir mi? Engelliler değil, engelsizler duymuyor olabilir mi? Pekala olabilir. Çünkü aslında ortada bir engel değil, bir dil ayrılığı var. İşitme engellilerin ana dili İşaret Dili, engelsizlerinki ise Türkçe. Yani işitme engellilerin sorunlarından bahsederken anadilde hizmet alma ve iletişim kurma haklarının teslim edilmeyişinden bahsediyoruz.

TÜRKİYEDE İŞARET DİLİNİN KULLANIMI

Türkiye de işaret dilini kullanımına bakıldığında bu dilinde tıpkı sözel dil gibi yaygın olduğu görülmektedir. Bu işaret dili için ülkemizde eğitim programları düzenlenmektedir. Özellikle televizyon kanallarında, devlet adamlarının halka sesleniş programlarında, haber bültenlerinde ve acık oturumlarda işitme engellilerin iletişim sorunlarını çözmek için işaret dili kullanılmaktadır. Hatta GSM operatörleri bile işitme engelli müşterileri ile arasındaki iletişimi bozukluğunu ortadan kaldırmak için bu alanda pek çok projeler geliştirmiştir.

KAYNAKÇA

Demirdöğen İ. İşaret Dili Genel Özellikleri, İstanbul Üniversitesi

Neden İşaret Dili Öğrenmeliyiz?, İstanbul İşletme Enstitüsü

İşaret Dilinin Önemi, İstanbul Boğaziçi Enstitüsü

Sessiz Bir Dil İşaret Dili, Meraklısı İçin (Blog)

İşaret Dili Eğitiminin Önemi, Yazıcı Akademi (Blog)

Aksan, Y. Türkçede durum değişikliği eylemlerinin kılınış özellikleri, Dilbilim Araştırmaları

Karaca, M , Görgünoğlu, S . "Türkçeden Türk İşaret Diline" . İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi 5

